Artsdatabankens faktaark ISSN1504-9140 nr. 256 utgitt 2012, side 1

faktaark

Bulkemispel
Cotoneaster bullatus

Fremmed art

Den hardføre arten bulkemispel har tidligere vært en svært populær hagebusk. Den er imidlertid vektor for sykdommen pærebrann som angriper både ville og dyrkede fruktträer, og arten har vært forbudt å plante og omsette siden 1986. Arten har likevel de siste 30 årene spredd seg kraftig ut i norsk natur og er fortsatt i spredning.

Status
Risikovurdering 2012: Svært høy risiko (SE)

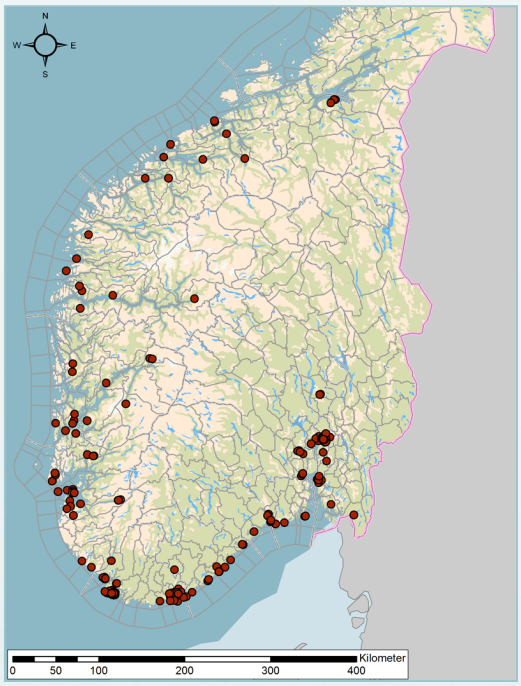

Utbredelseskart som viser ville forekomster av bulkemispel basert på herbariedata og ikke-belagte observasjonsdata (krysslister, artsobservasjoner o.a.).

Kjennetegn
Bulkemispel er en busk i rosefamilien Rosaceae. Den blir opptil 5 m høy. Slekten er generelt kjennetegnet ved enkle og hele blad og små, hvite eller blekrøde kronblad som er litt lenger enn begerbladene. Frukten er et kjøttfullt bæreple.

Bulkemispel tilhører en underslekt med sommergrønne blad. Bladene er mer eller mindre grønne på undersiden, ikke tett hvit- eller grålodne som hos noen av de andre artene. Bladene er relativt store, det vil si rundt 5 cm lange og med tydelig nedsenket nervenett (”bulkete”). De blekrøde kronbladene er mer eller mindre opprette. Frukten er rund og rød.

Utbredelse
Bulkemispel kommer fra provinsen Sichuan i sentrale Kina. Her vokser den i skråninger, åpen skog, kratt, på elvebredder, og i fjellskog opp til 900–3200 moh.

Bulkemispel er forvillet og godt etablert i alle kystfylker nord til og med Sør-Trøndelag.

Biologi
Bulkemispel formerer seg aseksuelt med frø, såkalt agamospermi (apomiksis i snever forstand). Dette innebærer at bulkemispel kan etablere en ny populasjon basert på bare ett enkelt individ, og den sprer seg derfor mye lettere enn de seksuelle artene som oftest er krysspollinerte og krever minst to individer på samme sted før de kan sette i gang. Bulkemispel produserer rikelig med frukt som spises av fugl som dermed sprer frøene.

Bulkemispel er blant de frukt- og prydbuskene i rosefamilien som er vektor for sykdommen pærebrann, fremkalt av bakterien *Erwinia amylovora*. Sykdommen kommer opprinnelig fra Nord-Amerika, men ble trolig innført til Europa med infisert plantemateriale. Bakterien ble påvist i Norge i 1986, og det ble da innført forbud mot salg og dyrkning av bulkemispel og også pilemispel *Cotoneaster salicifolia* og pilemispel-hybrider (*C. xwatereri*). Årsskudd som er smittet av sykdommen får en karakteristisk krok i toppen, og plantedeler som er angrepet vil etter hvert visne ned og tørke inn. Det kan gå flere år før planten som sådan dør av sykdommen, og i mellomtiden kan sykdommen spre seg til andre vertsplanter.

Pærebrann er hovedsakelig blitt spredt med disse mispelartene, først til Rogaland og Hordaland og senere også til Vest-Agder, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Bulkemispel med sin lange blomstringstid er blant de artene som er særlig utsatt for sykdommen. Sykdommen var ifølge Artsdatabankens faktaark om pærebrann fra 2007 ikke kommet til norske

Tekst: Hanne Hegre Grundt, FlowerPower.
E-post: hanne.h.grundt@hotmail.com

Kartgrunnlag: Oddvar Pedersen, NHM. Foto første side: Jeanette Brun, UMB. Foto andre side: Eli Fremstad, NTNU.

Bulkemispel fra Kristiansund (Møre og Romsdal) med karakteristiske nerver på bladene.

planteskoler og fruktdyrkningsdistrikter. Pærebrann er siden den gang påvist noen flere steder (i Rogaland og Sogn og Fjordane), men bare i de ytre kyststrøkene på Vestlandet. Det er fortsatt ingen funn i de indre fruktdyrkingsdistriktene.

Bulkemispel er blant de mest hardføre *Cotoneaster*-artene som dyrkes i Norge med en frostgrense oppgitt til -21°C. Arten finnes helst i lysåpne habitater som i kanten av skog, i kratt eller berg, og under veiskjæringer.

Bestandsstatus

Bulkemispel ble trolig innført som hageplante til landet på 1900-tallet. Første dokumenterte forvilling i Norge er fra 1938 på Bygdøy i Oslo. Neste funn ble gjort over 40 år senere i Vest-Agder: Kristiansand. Først etter 1980 har arten virkelig tatt av i norsk natur, og bulkemispel finnes nå godt etablert som forvillet i alle kystfylker nord til og med Sør-Trøndelag. På bare 30 år har den fått omtrent 200 dokumenterte forekomster. Den har stor mulighet for videre lokalspredning til tross for at den ikke dyrkes lenger. Fjerning av arten fra parker og hager er dermed ikke tilstrekkelig for å hindre videre spredning av både bulkemispel og pærebrann.

Arten er etablert i en lang rekke kratt- og skogtyper her i landet - både tørre og friske og nokså næringsfattige og mer nærings- og kalkrike. Bulkemispel kan fortrenge andre busker, og den danner et busksjikt i naturtyper som ikke opprinnelig har et slikt sjikt. På grunn av den store fruktproduksjonen kan bulkemispel også forstyrre balansen mellom hjemlige arter med fuglespredte frø og fuglene ved at fuglene kan bytte til en annen matkilde. De hjemlige artene kan altså få konkurranse om frøspredningsvektor.

Mispelslekten er den slekten med flest fremmede arter i Europa.

Referanser

Fremstad, E. 2008. Fremmede planter i Trondheim. En utredning. Rapport botanisk serie 2008-3. NTNU.

Fryer, J. og Hylmö, B. 2009. Cotoneasters: a comprehensive guide to shrubs for flowers, fruit, and foliage. Timber Press, Portland, OR. 344 s.

Lid, J. og Lid, D.T. 2005. Norsk flora. Ed. R. Elven. Det Norske Samlaget, Oslo. 1230 s.

Sletten, A. og Sundheim, L. 2007. Pærebrann *Erwinia amylovora*. Artsdatabankens faktaark nummer 53.

Lenker

Sletten, A. 2002. Pærebrann (infoserie om karanteneskadegjørere). Statens landbrukstilsyn i samarbeid med Planteforsk Plantevernet. http://landbrukstilsynet.mattilsynet.no/vedlegg/Farlige%20planteskadegjorere4.pdf

http://www.mattilsynet.no/smittevern_og_bekjempelse/planter/paerebrann/bekjempelse_av_p_rebrann_i_2011_89125

http://www.bioforsk.no/ikbViewer/page/forside/nyhet?p_document_id=86360